

OTE RANTA-NISKALAN ALUEEN OSALTA

Hämeenkyrö Keskustan yleiskaava-alueen muinaisjäännösinventointi 2017

Timo Jussila
Timo Sepänmaa
Teemu Tiainen

Tilaja: Hämeenkyrön kunta

Sisältö:

Perustiedot	5
Kohdeluettelo	6
Yleiskartat	11
Inventointi	17
Muinaisjäännökset	30
Mahdollinen muinaisjäännös	94
Muut kulttuuriperintökohteet	96
Löytöpaikat	104
Muut havainnot	110

Sisältö tarkemmin:

Perustiedot	5
Kohdeluettelo	6
Yleiskartat	11
Inventointi	17
Inventoinnin suoritus.....	17
Aiemmat inventoinnit	17
Esihistoria.....	18
Historiallinen aika	19
Vanha tie	19
Talot ja torpat 1700-luvun lopulla	21
Tulos	26
Lähteet	26
Muinaisjäännökset	30
1 HÄMEENKYRÖ ISONIEMI	30
2 HÄMEENKYRÖ RAUNAMÄKI	32
3 HÄMEENKYRÖ RÄYSTÖ	36
4 HÄMEENKYRÖ LIKOLÄHTEET	38
5 HÄMEENKYRÖ KUROONSUO 2.....	40
6 HÄMEENKYRÖ KUROONSUO 3.....	42
7 HÄMEENKYRÖ KAKKURILAMPI 1	42
8 HÄMEENKYRÖ ISOSAARI	44
10 HÄMEENKYRÖ RAUHAMA	45
11 HÄMEENKYRÖ PATASENVUORI	46
12 HÄMEENKYRÖ VANHA TAMPERE-VAASA TIELINJA 1	48
14 HÄMEENKYRÖ KUROONSUO 4	49
17 HÄMEENKYRÖ VANHA VAASAN TIE 2	51
24 HÄMEENKYRÖ TUOKKOLA SALOMÄKI TORPPA	51
30 HÄMEENKYRÖ RÄYSTÖ RÄYSTÖ	54
31 HÄMEENKYRÖ RÄYSTÖ TEUKU.....	57
34 HÄMEENKYRÖ UNTILA ALANEN	58
35 HÄMEENKYRÖ UNTILA PRAKKA LÄNSI	59
37 HÄMEENKYRÖ TOUHUNNOKKA.....	60
38 HÄMEENKYRÖ URJAINEN PITKÄNEN.....	62
40 HÄMEENKYRÖ PYÖRÄNIEMI	63
43 HÄMEENKYRÖ KALKUNMÄKI ORAVAINEN.....	65
44 HÄMEENKYRÖ KALKUNMÄKI MÄRRI	66

45 HÄMEENKYRÖ KALKUNMÄKI SORO JA SUUTARLA	67
47 HÄMEENKYRÖ PAPPILA KOSKENMAA	69
48 HÄMEENKYRÖ KOSTULA HANNU	70
49 HÄMEENKYRÖ KOSTULA POUSSA	71
50 HÄMEENKYRÖ HIRVOLA KLEMOLA JA ESKO	73
51 HÄMEENKYRÖ JÄRVENKYLÄ ALANEN JA KNUTILA	74
53 HÄMEENKYRÖ SUOSAAREN KIVI	76
54 HÄMEENKYRÖ TUOKKOLA KÄRJEN TORPPA	78
55 HÄMEENKYRÖ VANHA VAASAN TIE 3	79
57 HÄMEENKYRÖ JÄRVENKYLÄ KNUTILA	79
58 HÄMEENKYRÖ VANHA VAASANTIE 4	82
59 HÄMEENKYRÖ PAPPILA YLI-NISKALA	82
60 HÄMEENKYRÖ RAJA HÄNGÄ	84
61 HÄMEENKYRÖ PAASTO ITÄ	85
63 HÄMEENKYRÖ UNTILA NIMETÖN TALO	86
69 HÄMEENKYRÖ KALKUNMÄKI TIPIÄ 2	87
78 HÄMEENKYRÖ PYÖRÄNIEMI TORPPA 3	87
80 HÄMEENKYRÖ URJAINEN SOLDATS TORP	88
81 HÄMEENKYRÖ URJAINEN JÄRVENPÄÄ TORPPA 1	89
95 HÄMEENKYRÖ TUOKKOLA JÄMMILÄ TORPPA	90
97 HÄMEENKYRÖ TUOKKOLA TORPAT 5, 6 JA 10	91
110 HÄMEENKYRÖ USKELA TALO 3 KNUTILA	93
Mahdollinen muinaisjäännös	94
42 HÄMEENKYRÖ KALKUNMÄKI ANTILA	94
Muut kulttuuriperintökohteet	96
62 HÄMEENKYRÖ UNTILA JOUTI JA HUIKU	96
64 HÄMEENKYRÖ URJAINEN ANTILA	96
65 HÄMEENKYRÖ URJAINEN HARVIA	97
66 HÄMEENKYRÖ PYÖRÄNIEMI YRJÖLÄ JA MIKKOLA	97
67 HÄMEENKYRÖ KALKUNMÄKI PURTU	98
68 HÄMEENKYRÖ KALKUNMÄKI TIPIÄ 1	99
72 HÄMEENKYRÖ KOSTULA PAASTO	99
73 HÄMEENKYRÖ JÄRVENKYLÄ HOLLO JA HUISKALA	100
76 HÄMEENKYRÖ PYÖRÄNIEMI TORPPA 1	100
93 HÄMEENKYRÖ TUOKKOLA RUSTHÄLL	101
94 HÄMEENKYRÖ TUOKKOLA RAIPALA	103
99 HÄMEENKYRÖ TUOKKOLA PRANSI TORPPA	103
Löytöpaikat	104
16 HÄMEENKYRÖ LAMMINPELTO	104
18 HÄMEENKYRÖ UUSITALO	105
19 HÄMEENKYRÖ MYLLYOJA	106
20 HÄMEENKYRÖ KUROONSUO	106
21 HÄMEENKYRÖ HANNU	107
22 HÄMEENKYRÖ KYRÖSKOSKENHARJU	107
23 HÄMEENKYRÖ KYRÖSKOSKI	108
25 HÄMEENKYRÖ KUJANPÄÄ	108
26 HÄMEENKYRÖ ELJAALA	109
27 HÄMEENKYRÖ SALONEN	109

28 HÄMEENKYRÖ PAPPILA	109
29 HÄMEENKYRÖ TOUHUNSAARET	110
Muut havainnot	110
9 HÄMEENKYRÖ KANAENSAARI	110
15 HÄMEENKYRÖ KAKKURILAMPI 2	111
32 HÄMEENKYRÖ PRAKKA	113
33 HÄMEENKYRÖ PRAKKA ETELÄ	114
36 HÄMEENKYRÖ RÄYSTÖ PELTONIEMI	116
39 HÄMEENKYRÖ OSARA RUSTHÄLL	118
41 HÄMEENKYRÖ RÄYSTÖ B	119
46 HÄMEENKYRÖ KYRÖSKOSKI B	120
52 HÄMEENKYRÖ JOKIMETSÄ E	120
56 HÄMEENKYRÖ PRENTINJOKI MYLLY	121
70 HÄMEENKYRÖ KALKUNMÄKI MUNKKI	122
71 HÄMEENKYRÖ KALKUNMÄKI HELLU	123
74 HÄMEENKYRÖ JÄRVENKYLÄ HOLLO ETELÄ	123
75 HÄMEENKYRÖ JÄRVENKYLÄ TORPPA	124
77 HÄMEENKYRÖ PYÖRÄNIEMI TORPPA 2	124
79 HÄMEENKYRÖ OSARA TORPPA	125
82 HÄMEENKYRÖ URJAINEN JÄRVENPÄÄ TORPPA 2	125
83 HÄMEENKYRÖ PAPPILA TUOHENMAA TORPPA	126
84 HÄMEENKYRÖ TUOKKOLA HOLLO PONGI TORP	126
85 HÄMEENKYRÖ TUOKKOLA PONGI TORP	127
86 HÄMEENKYRÖ PAPPILA RAPIO TORPPA	127
87 HÄMEENKYRÖ TUOKKOLA HIRSILÄ TORPPA	128
88 HÄMEENKYRÖ MYLLYMÄKI KORKOMÄKI TORPPA	128
89 HÄMEENKYRÖ TUOKKOLA VANHA KIRKONPAIKKA	129
90 HÄMEENKYRÖ PAPPILA	129
91 HÄMEENKYRÖ PAPPILA TONTTIMAA B	130
92 HÄMEENKYRÖ PAPPILA TONTTIMAAT C D	130
96 HÄMEENKYRÖ TUOKKOLA SIPARI TORPPA	130
98 HÄMEENKYRÖ TUOKKOLA RUSTHÄLL 1803	131
100 HÄMEENKYRÖ KUOTILA TALOT 4, 5 JA 6	131
101 HÄMEENKYRÖ TUOKKOLA TALOT 1, 2 JA 3	132
102 HÄMEENKYRÖ KYRÖSPOHJA TALOT 3 JA 4	133
103 HÄMEENKYRÖ KYRÖSPOHJA TALOT 1, 2, 5 JA 6	133
104 HÄMEENKYRÖ KYRÖSPOHJA TALO 7	134
105 HÄMEENKYRÖ KYRÖSPOHJA TALO 8	134
106 HÄMEENKYRÖ KYRÖSPOHJA TORPPA 1	135
107 HÄMEENKYRÖ KYRÖSPOHJA TORPPA 2	135
108 HÄMEENKYRÖ USKELA TALO 1 KÄKELÄ	135
109 HÄMEENKYRÖ USKELA TALO 2 MATTILA	136
111 HÄMEENKYRÖ USKELA TALO 4 HEISKA	136
112 HÄMEENKYRÖ USKELA TALO 5 SALONEN	137
113 HÄMEENKYRÖ USKELA TALO 5B	137
114 HÄMEENKYRÖ MYLLYMÄKI	137
13 HÄMEENKYRÖ MATTILA	138

Kansikuva Untila, etualalla pellossa vanha Alasen talon tonttimaa (kohde 34) ja keskellä, peltoaukean takana, mäen laen takana kivikautinen asuinpaikka (kohde 37). Itään.

Perustiedot

Alue: Hämeenkyrö, keskustan yleiskaava-alue.

Tarkoitus: Arkeologinen selvitys. Selvittää alueen muinaisjäännökset ja muut arkeologiset, jäännökset (kuten ns. muut kulttuuriperintökohteet).

Työaika: Maastotyö toukokuussa sekä loka-marraskuussa 2017.

Kustantaja: Hämeenkyrön kunta.

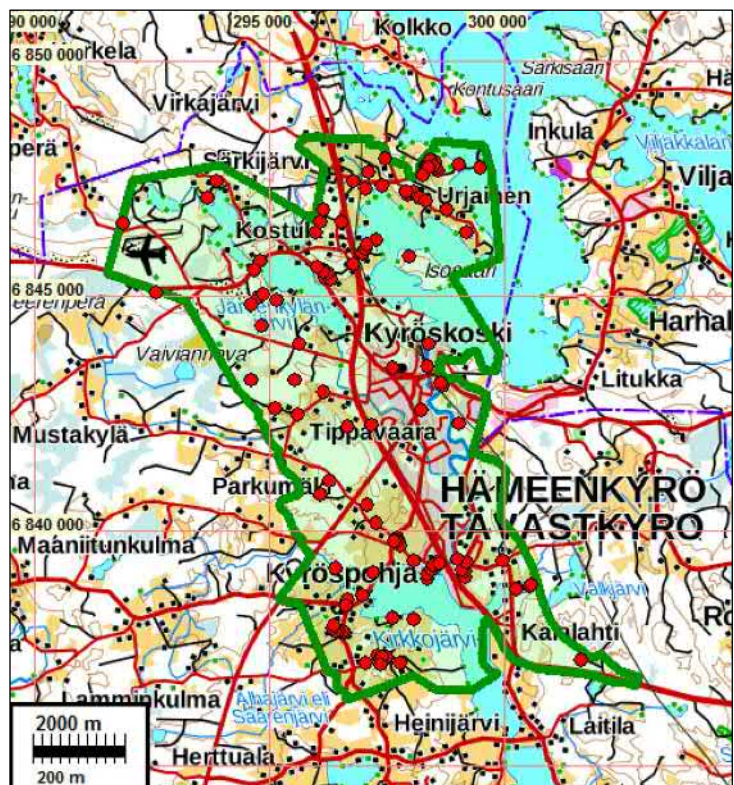
Tekijät: Mikroliitti Oy, Timo Jussila, Timo Sepänmaa ja Teemu Tiainen.

Aiemmat tutkimukset: Alueella tehdyt ja sinne ulottuneet aiemmat inventoinnit (kaivaukset ja tarkastukset on kerrottu kohteiden yhteydessä. Tarkemmat tiedot inventoinneista tekstissä ja lähdeluettelossa): Huurre 1969, Karivieri 1985, Jussila 2002, Jussila 2006, Adel 2006, Jussila & Poutiainen 2007, Jussila & Poutiainen 2009, Jussila & Poutiainen 2010, Jussila 2011, Jussila 2012, Jussila & Sepänmaa 2012, Jussila & Poutiainen 2012. Luoto 2013.

Tulokset Muinaisjäännösrekisterissä alueelta tunnettiin ennestään 12 muinaisjäännöstä ja kaksi mahdollista muinaisjäännöstä. Näistä toinen todettiin muinaisjäännökseksi (kohde 14) ja toinen havaintopaikaksi (kohde 15). Inventoinnissa todettiin 33 uutta muinaisjäännöstä, joista 26 on isojakokartoilta paikannettuja vanhoja ja nyt autioita tonttimaita, yksi kivikautinen asuinpaikka, yksi rökkiökohde ja kaksi rajamerkkiä, sekä kolme erillistä vanhaa (merkittävän tien) tiepohjaa. Alueella on nyt kaikkiaan 45 kiinteää muinaisjäännöstä. Muuksi kulttuuriperintökohteeksi luokiteltiin 12 vanhaa, isojakokartoilta paikannettua tonttimaata. Löytöpaikkoja alueella on 12 (9 kivikautista ja 3 rautakautista). Havaintopaikoiksi luokiteltiin 44 kohdetta, jotka ovat pääosin vanhoja, 1700-luvun loppupuolen tonttimaita jotka ovat edelleen käytössä.

Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa. Karttapohjat on otettu Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta keväällä 2017 ja osin syysyllä 2017. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu keväällä 2017. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon, eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat digitaalisia ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n serverillä. Kohdenumerot ovat vain tämän raportin viitteiksi, niillä ei ole muuta merkitystä.

Tutkimusalueen rajaus vihreällä. Raportissa kuvatut kohteet punaisiin palloin.

Kohdeluettelo

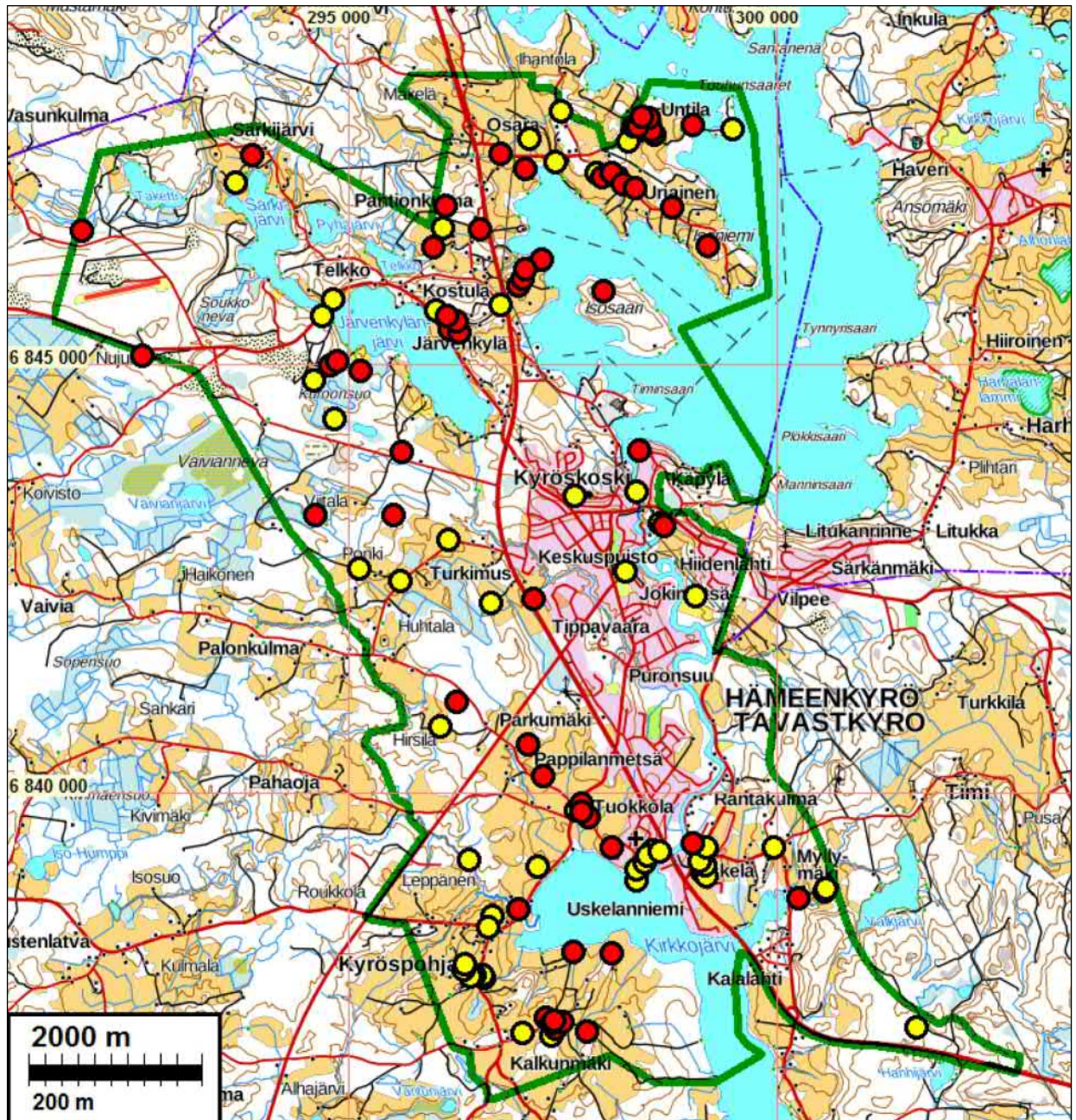
Sarake *Rno* = raportin kohdenumero. Kohteet *Status* – *Rno* järjestyksessä.

Kaikkiaan kohteita on 114 kpl, joista muinaisjäännöksiä 45 kpl, muita kulttuuriperintökohteita 12, yksi mahdollinen muinaisjäännös, 12 löytöpaikkaa ja 44 havaintopaikkaa.

N	E	Rno	Nimi	Ajoitus	Laji	Tyyppi	Status	Mjtunnus
6846376	299188	1	ISONIEMI	ajoittamaton	tunnistamaton	röykkiö	kiinteä muinaisjäännös (sm)	108010041
6846831	298775	2	RAUNAMÄKI	ajoittamaton	tunnistamaton	röykkiö	kiinteä muinaisjäännös (sm)	108010039
6847175	297946	3	RÄYSTÖ	ajoittamaton	tunnistamaton	röykkiö	kiinteä muinaisjäännös (sm)	108010026
6846560	291880	4	LIKOLÄHTEET	historiallinen	palvonta	tarina	kiinteä muinaisjäännös (sm)	1000009572
6844983	294776	5	KUROONSUO 2	historiallinen	valmistus	tervahauta	kiinteä muinaisjäännös (sm)	1000009570
6845036	294869	6	KUROONSUO 3	ajoittamaton	pyynti	pyyntikuoppa	kiinteä muinaisjäännös (sm)	1000009571
6843982	295621	7	KAKKURILAMPI 1	historiallinen	tunnistamaton	röykkiö	kiinteä muinaisjäännös (sm)	1000009534
6845848	297959	8	ISOSAARI	ajoittamaton	tunnistamaton	röykkiö	kiinteä muinaisjäännös (sm)	108010040
6841073	296262	10	RAUHAMAA	ajoittamaton	tunnistamaton	röykkiö	kiinteä muinaisjäännös (sm)	108010057
6838133	298064	11	PATASENVUORI	ajoittamaton	tunnistamaton	röykkiö	kiinteä muinaisjäännös (sm)	108010042
6838783	300245	12	VANHA TAMPERE-VAASA TIELINJA 1	historiallinen	kulku	maaväylä	kiinteä muinaisjäännös (sm)	1000017753
6844917	295142	14	KUROONSUO 4	ajoittamaton	tunnistamaton	kuoppa	kiinteä muinaisjäännös (sm)	1000009573
6842269	297158	17	VANHA VAASAN TIE 2	historiallinen	kulku	maaväylä	kiinteä muinaisjäännös (sm)	uusi
6840565	297081	24	TUOKKOLA SALOMÄKI TORPPA	historiallinen	asuinpaikka	kylätontti	kiinteä muinaisjäännös (sm)	uusi
6847682	298561	30	RÄYSTÖ RÄYSTÖ	historiallinen	asuinpaikka	talotontti	kiinteä muinaisjäännös (sm)	uusi
6847725	298529	31	RÄYSTÖ TEUKU	historiallinen	asuinpaikka	talotontti	kiinteä muinaisjäännös (sm)	uusi
6847871	298502	34	UNTILA ALANEN	historiallinen	asuinpaikka	talotontti	kiinteä muinaisjäännös (sm)	uusi
6847774	298311	35	UNTILA PRAKKA LÄNSI	historiallinen	asuinpaikka	talotontti	kiinteä muinaisjäännös (sm)	uusi
6847789	299010	37	TOUHUNNOKKA	kivikautinen	asuinpaikka		kiinteä muinaisjäännös (sm)	uusi

6847175	298130	38	URJAINEN PITKÄNEN	historiallinen	asuinpaikka	talotontti	kiinteä muinaisjäänös (sm)	uusi
6847451	296769	40	PYÖRÄNIEMI	historiallinen	asuinpaikka	talotontti	kiinteä muinaisjäänös (sm)	uusi
6837386	297298	43	KALKUNMÄKI ORAVAINEN	historiallinen	asuinpaikka	talotontti	kiinteä muinaisjäänös (sm)	uusi
6837223	297771	44	KALKUNMÄKI MÄRRI	historiallinen	asuinpaikka	talotontti	kiinteä muinaisjäänös (sm)	uusi
6837263	297412	45	KALKUNMÄKI SORO JA SUUTARLA	historiallinen	asuinpaikka	talotontti	kiinteä muinaisjäänös (sm)	uusi
6843109	298678	47	PAPPILA KOSKENMAA	historiallinen	asuinpaikka	talotontti	kiinteä muinaisjäänös (sm)	uusi
6845911	296969	48	KOSTULA HANNU	historiallinen	asuinpaikka	talotontti	kiinteä muinaisjäänös (sm)	uusi
6845997	297028	49	KOSTULA POUSSA	historiallinen	asuinpaikka	talotontti	kiinteä muinaisjäänös (sm)	uusi
6846577	296532	50	HIRVOLA KLEMOLA JA ESKO	historiallinen	asuinpaikka	talotontti	kiinteä muinaisjäänös (sm)	uusi
6845402	296172	51	JÄRVENKYLÄ ALANEN JA KNUTILA	historiallinen	asuinpaikka	talotontti	kiinteä muinaisjäänös (sm)	uusi
6843236	294604	53	SUOSAAREN KIVI	historiallinen	raja	kivi	kiinteä muinaisjäänös (sm)	uusi
6840197	297256	54	TUOKKOLA KÄRJEN TORPPA	historiallinen	asuinpaikka	torppa	kiinteä muinaisjäänös (sm)	uusi
6845370	296289	55	VANHA VAASAN TIE 3	historiallinen	kulku	maaväylä	kiinteä muinaisjäänös (sm)	uusi
6845497	296253	57	JÄRVENKYLÄ KNUTILA	historiallinen	asuinpaikka	talotontti	kiinteä muinaisjäänös (sm)	uusi
6845099	292588	58	VANHA VAASANTIE 4	historiallinen	kulku	maaväylä	kiinteä muinaisjäänös (sm)	uusi
6843989	298376	59	PAPPILA YLI-NISKALA	historiallinen	asuinpaikka	talotontti	kiinteä muinaisjäänös (sm)	uusi
6843237	295522	60	RAJA HÅNGA	historiallinen	raja	kivi	kiinteä muinaisjäänös (sm)	uusi
6846211	297254	61	PAASTO ITÄ	ajoittamaton	tunnistamaton	röykkiö	kiinteä muinaisjäänös (sm)	uusi
6847771	298364	63	UNTILA NIMETÖN TALO	historiallinen	asuinpaikka	talotontti	kiinteä muinaisjäänös (sm)	uusi
6837343	297490	69	KALKUNMÄKI TIPIÄ 2	historiallinen	asuinpaikka	talotontti	kiinteä muinaisjäänös (sm)	uusi
6846369	295988	78	PYÖRÄNIEMI TORPPA 3	historiallinen	asuinpaikka	torppa	kiinteä muinaisjäänös (sm)	uusi
6847233	298064	80	URJAINEN SOLDATS TORP	historiallinen	asuinpaikka	torppa	kiinteä muinaisjäänös (sm)	uusi
6847439	293878	81	URJAINEN JÄRVENPÄÄ TORPPA 1	historiallinen	asuinpaikka	torppa	kiinteä muinaisjäänös (sm)	uusi
6839715	297788	95	TUOKKOLA JÄMMILÄ TORPPA	historiallinen	asuinpaikka	kylätontti	kiinteä muinaisjäänös (sm)	uusi
6839877	297714	97	TUOKKOLA TORPAT 5, 6 JA 10	historiallinen	asuinpaikka	kylätontti	kiinteä muinaisjäänös (sm)	uusi
6839423	299004	110	USKELA TALO 3 KNUTILA	historiallinen	asuinpaikka	kylätontti	kiinteä muinaisjäänös (sm)	uusi

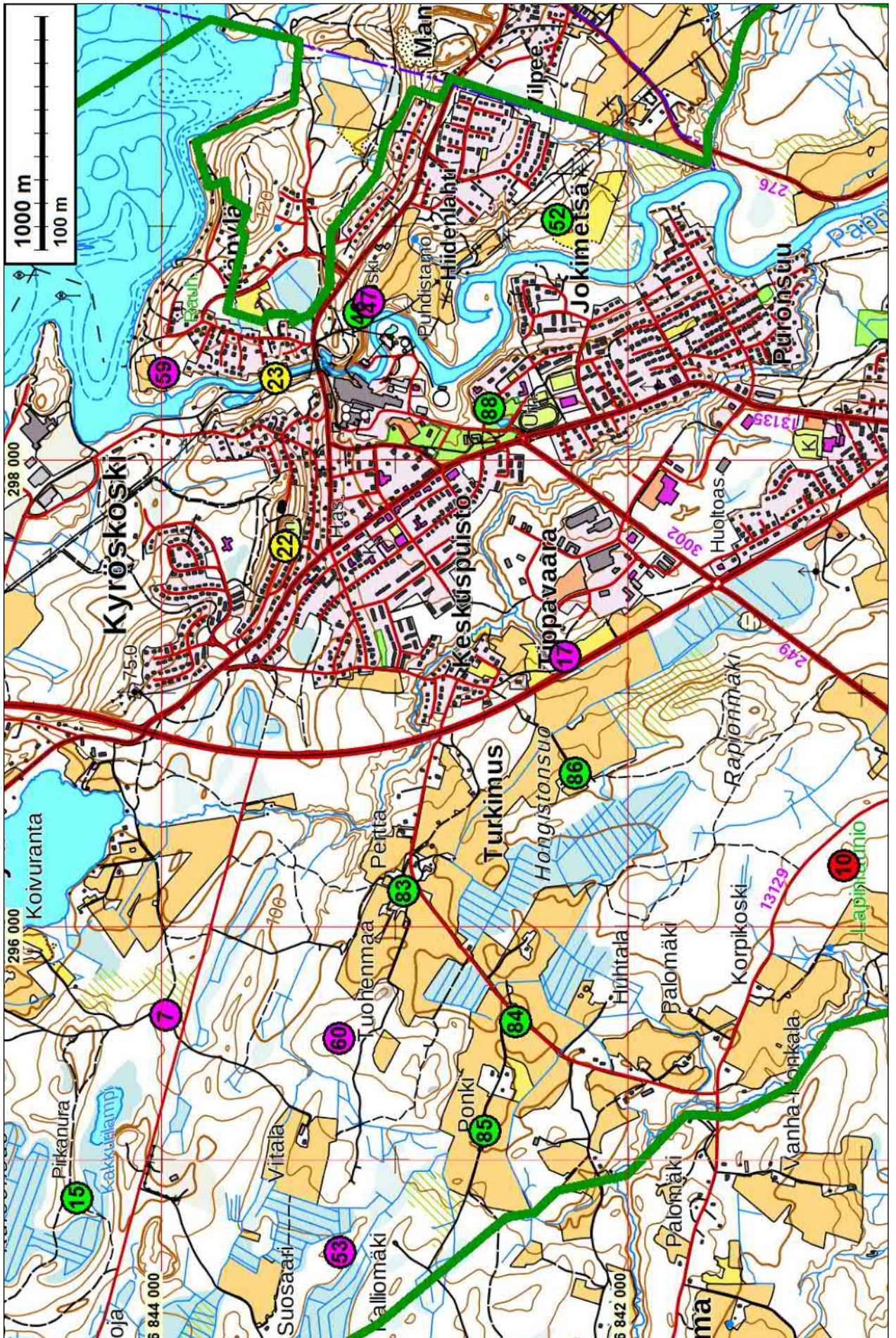
Yleiskartat

Tutkimusalueen raja **vihreällä** viivalla. **Punaisin palloin** muinaisjäännökset ja muut kulttuuriperintökohteet eli suojelukohteet (sm ja s). **Keltaisin palloin** löytöpaikat sekä havaintopaikat, joista useimmat ovat vanhoja talotontteja joita ei katsottu suojelukohteiksi siksi, että ne sijaitsevat rakennetuilla alueilla ja / tai ne on arvioitu arkeologisessa mielessä tuhoutuneiksi.

Seuraavien sivujen kartoilla:

- esihistoriallinen tai ajoittamaton muinaisjäännös (sm)
 - historiallisen ajan muinaisjäännös (sm)
 - muu kulttuuriperintökohde (s)
 - löytöpaikka, esihistoriallinen
 - havaintopaikka (useimmat vanhoja talotontteja)
- Symbolin keskellä raportin kohdenumero

Tutkimusalueen keskiosan pohjoisosa

Inventointi

Hämeenkyrön kunta on laatimassa keskustan yleiskaavaa. Sen suunnittelualueen laajuus on noin 64 km², josta on vesialuetta karkeasti laskettuna runsaat 8 km². Hämeenkyrön kunta tilasi alueen arkeologisen selvityksen Mikroliitti Oy:ltä. Inventoinnin tekivät Timo Jussila, Teemu Tiainen ja Timo Sepänmaa. Jussila vastasi isojakokarttojen keräämisestä ja tarkastelusta sekä raportin koostamisesta. Pääosan maastotyöstä tekivät Tiainen ja Sepänmaa. Jussila osallistui maastotyöhön neljänä päivänä.

Inventoinnin suoritus

Maastotyö tehtiin kolmessa jaksossa: toukokuussa, lokakuussa ja marraskuussa 2017. Työ pyrittiin tekemään aikana, jolloin pelloilla voitaisiin kulkea vahinkoa aiheuttamatta ja niitä voitaisiin mahdollisimman helposti havainnoida. Lokakuun maastotyösessio jouduttiin keskeyttämään runsaan lumen tulon takia. Maastotyö tehtiin sitten loppuun lumien lähes kokonaan sulettua marraskuussa. Inventoinnin maastotyö tehtiin vuodenaikoina, jolloin puissa ei ollut lehtiä ja kasvillisuus oli laossa, jolloin saatettiin helposti havainnoida laajoja alueita näköesteittä ja pusikkoisessa ja näreikköisessä maastossa kulkeminen oli helpompaa. Maastotyötä tehtiin kaikkiaan 19 henkilötyöpäivää.

Yhtä lukuun ottamatta kaikki ennestään tunnetut muinaisjäännekohteet ja mahdolliset muinaisjäännekohteet, joita oli 13 kpl, tarkastettiin maastossa. Tarkastamaton kohde on Isosaaren röykkiö (raportin kohde nro 8). Myös esihistoriallisten esineiden löytöpaikkoja – niiltä osin kuin niistä oli tarkempia löytöpaikkatietoja – tarkasteltiin. ”Uusia” löytöpaikkoja eli vanhoja löytöjä joita ei ole merkitty muinaisjäännekohteisiin saatiin tietoon mm. Hämeenkyrön historia teoksesta sekä Huurteen inventointiraportista v. 1969. Alueen vanhat tonttimaat selvitettiin 1700-luvun lopun ja 1800-luvun alun isojakokartoilta. Vanhat tonttimaat tarkastettiin sekä myös isojakokartoilta paikannetut myllynpaikat, sekä joitain rajamerkkejä ja vanha tielinja. Maanmittauslaitoksen karttapaikan rinnevarjostusta tarkastelemalla pyrittiin ennalta paikantamaan arkeologisesti mahdollisesti mielenkiintoisia ilmiöitä ja maastoja.

Maastossa tehtiin paikoin runsaastikin koekuoppia paikoissa missä arveltiin voivan sijaita maanalainen muinaisjäännekohte – erityisen runsaasti kuopitettiin Pappilanjoen itärannan alueella. Lisäksi käytettiin runsaasti metallinilmaisinta aina kun rautakautta etsittiin ja epäiltiin voitavan löytää.

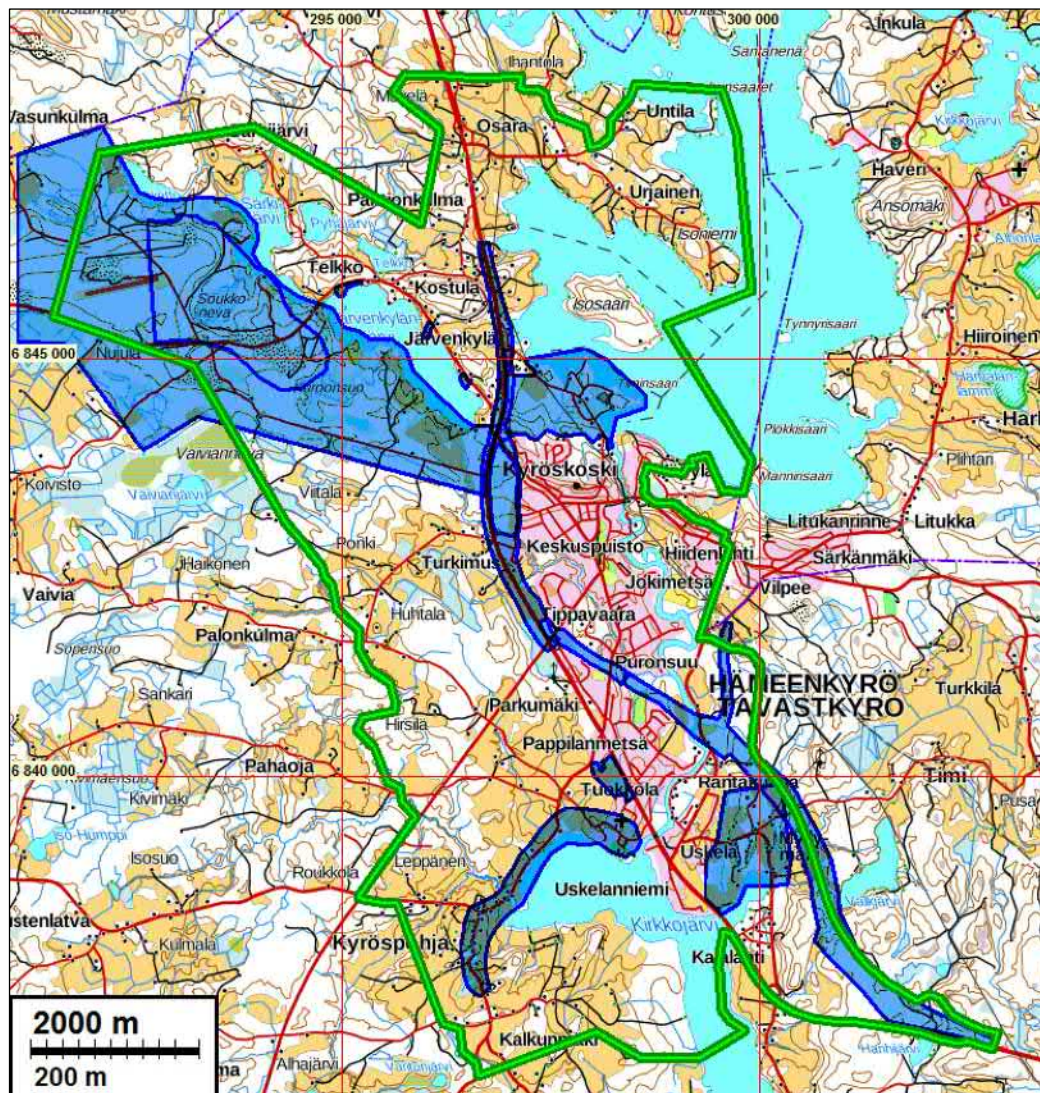
Alueella on tehty 2000-luvulla useita osa-alueinventointeja. Nyt tehty maastoinventointi keskittyi pääosin näiden inventointien alueiden ulkopuolelle, erityisesti Kalkunmäen seudulle, Urjaisten-Untilan-Osaran seudulle ja osin myös Kostulan-Järvenkylän seudulle, sekä Kyrösjoen ja Turkimusojan uomien laitamille. Aiempien inventointien alueilla kuljettiin maastossa paikoin runsaastikin tarkastettaessa ennestään tunnettuja kohteita sekä vanhoja kylä- ja talotontteja.

Aiemmat inventoinnit

Alueella on tehty v. 1969 – 2013 välillä kaikkiaan 13 muinaisjäännekohteinventointia. Varhaisimmat kaksi, vuosina 1969 ja 1985 tehdyt inventoinnit olivat koko kunnan kattavia ns. yleisinventointeja. Myöhemmät v. 2002 – 2013 tehdyt ovat olleet erilaisia osa-alueinventointeja, kuten vt. 3:n parantamiseen ja oikaisuun liittyviä. Inventoinnit on lueteltu tarkemmin lähdeluettelossa.

Noin vuotta 2010 ennen tehdyissä inventoinneissa ei kiinnitetty vielä huomiota historialliseen aikaan samassa määrin mitä nykyään. Aiemmissa inventoinneissa (niissä kaikissa) ei ollut käytettävissä kohteiden statusluokkaa ”muu kulttuuriperintökohde” ja historiallisen ajan kohteiden luokittelu- ja rajauskriteerit olivat muutoinkin hieman toiset kuin nykyään. Museovirastosta saamani

tiedon mukaan näihin kriteereihin ja luokitteluihin on edelleen tulossa muutoksia tulevana vuosina (V.P. Suhonen, pers. comm. 2/2018).

Vuosina 2002 - 2013 tehtyjen osa-alueinventointien tutkimusalueet sinisellä.

Esihistoria

Alueelta ei ennestään tunnettu ainuttakaan kivikautista tai ylipäätään esihistoriallista pyyntikulttuurin asuinpaikkaa. Inventoinnissa löytyi yksi. Rantasidonnaisia muinaisjäännöksiä, kuten juuri kivikautisia asuinpaikkoja, voi alueelta löytää Kyrösjärven järvenlaskua edeltävän rannan tasosta (n. 86 m) noin 110 m korkeustasolle (Ancylusjärvivaihe n. 8200 eKr.). Kyrösjärvi on kuroutunut muinaisesta Itämerestä aivan sen Litorinamerivaiheen alussa n. 6900-6500 eKr. Todennäköisimmin kivikautta löytyy Kyrösjärven alueella n. 95-86 m korkeusväliltä. Nykyiset Kyrösjärven rannat vedentasosta n. 86 m tasolle ovat siis 1800-luvulla tehtyjen järvenlaskujen vesijättöä.

Kirkkojärven (61 m mpy) alueella varhaisimman jääkauden jälkeisen ihmisasutuksen aikaiset rantatasot ovat karkeasti arvioiden nyt n. 106 m tasolla. Ancylusaikaiset muinaisrannat ovat kuitenkin suhteellisen lyhytaikaisia nopean vedenlaskun takia. Varmemmin rantasidonnaista esihistoriaa voisi löytyä Kirkkojärveltä n. 90 – 65 m korkeustasoilta

Tutkimusalueelta tunnetaan ennestään 7 rökkiökohdetta. Yksi rökkiöistä on ilmeisesti kiukaan jäännös (kohde 10). Muita kuutta rökkiökohdetta on mm. arveltu rautakautisiksi kalmistoiksi. Yhdestäkään ei ole kuitenkaan saatu esiin mitään ajoittavaa tai niiden funktiota selittävää. Alueen rökkiöt ovat arvoituksellisia. Inventoinnissa pyrittiin etsimään rautakautta ja vanhempaa historiallista aikaa vanhojen kylätonttien lähialueelta, niiden liepeiden kynnettyjä peltoja havainnoimalla ja metsäisiä maastoja tutkimalla. Nyt havainnot rautakaudesta ja keskiajasta ei saatu. Merkilläpantavaa on, että tutkimusalueen ainoa varmuudella esihistoriallinen muinaisjäännös on nyt löydetty Touhunnokan kivikautinen asuinpaikka.

Useimpien aiemmin tunnettujen muinaisjäännösten rajoja tarkistettiin ja muutettiin nyt ja aiemmin tehtyjen maastohavaintojen sekä nyt tehtyjen paikkatietomittausten perusteella.

Historiallinen aika

Tutkimusalueella on kaikkiaan 15 vanhaa maakirjakylää. Niiden asutushistoria selvitettiin arkeologisesta näkökulmasta. Valmisteluvaiheessa käytiin läpi aluetta kuvaavat vanhat kartat, kuten isojakokartat. Niiltä paikannettiin talojen sekä torppien paikat ja niiden tonttimaat, jos ne oli kartalle merkitty (joissain tapauksissa karttoihin oli merkitty vain talon kuva, ei tonttia). Kartoilta tarkasteltiin myös muita potentiaalisia muinaisjäännöksiä kuten myllyjä ja rajamerkkejä, sekä erityisesti merkittävät tielinjat.

Vanhojen talonpaikkojen maankäytön historia selvitettiin myöhempien karttojen avulla, joita olivat pitäjänkartta vuodelta 1848, Senaatinkartta vuodelta 1910, taloudellinen kartta v. 1932 ja peruskartat vuosilta 1959 - 82. Vanhojen karttojen avulla pyrittiin siis paikantamaan arkeologisesti merkittäviä kohteita, muinaisjäännöksiä, kuten osin tai kokonaan autoituneita vanhoja tonttimaita. Maastohavaintojen ohella niiden arvottamisessa – ovatko ne muinaisjäännöksiä, muita kulttuuriperintökohteita vaiko ”ei mitään” – käytettiin myöhempiä karttoja. Maastossa havaittuja muita ilmiöitä, kuten rökkiöitä ja rakennusten pohjia, pyrittiin selittämään ja arvottamaan vanhojen karttojen, kuten 1900-luvun lopun peruskarttojen avulla. Lähes kaikki vanhat tonttimaat tarkastettiin tavalla tai toisella – autoituneet tarkasti paikan päällä, muutoin kohdalta, vierestä tai liepeiltä arvioiden.

Lukuisia isojakokartoille merkittyjä kylien rajapisteitä, joista useat ovat nimettyjä, tarkastettiin vain pieneltä osin. Hylättyjä rajamerkkejä (röse tai sten, rajarökkiö tai kivi) ei havaittu kartoilta eikä maastossa. Ilmeisesti lähes kaikki vanhat, 1700-luvun rajamerkit ovat edelleen käytössä rajamerkkeinä. Muutama tarkastettu rajamerkki todettiin muinaisjäännökseksi. Alueella on todennäköisesti siis vielä runsaasti tarkastamattomia, vanhoja mutta edelleen käytössä olevia, ”muinaisjäännöskelpoisia” kylien rajamerkkejä.

Vanha tie

Hämeenkyrön halki kulkee valtakunnallisesti merkittävä vanha tielinja, joka on ollut olemassa ainakin jo 1500-luvulla. Vanha tielinja haarautuu Raipalassa, jonne on tullut tie etelästä Häijästä (Karkusta ja Turusta) ja Kaakosta Messukylästä (Hämeenlinnasta). Raipalasta tie on jatkunut pohjoiseen Järvenkylään ja Hämeenkankaantienä Nummijärvelle ja siitä Kauhajoelle josta edelleen Vaasaan Pohjanmaan ”suurelle rantatielle”. Tie on siis yhdistänyt Hämeenlinnan ja edelleen Viipurin sekä Uudenmaan Pohjanmaahan ja on ollut myös vaihtoehtoinen reitti sisämaan kautta Turusta Pohjanmaalle.

Tietä pitkin ovat kulkeneet mm. Nuijasodan talonpoikaisarmeija ja Flemingin nihdit, Ruotsin ja Venäjän armeijat moneen kertaan eri sodissa, sisällissodan punaiset ja valkoiset joukot.

Ote Suomen ja Norrlannin tiekartasta vuodelta 1747. Siinä Hämeenkyrön kohta merkattu punaisella suorakaiteella. Alla sen kohdalta suurennos. Karttaan on merkitty ja punaisella vahvistettu Herttuaala (alh. vas.), Järvenkylä ja Sasi. Tiet on karttaan virheellisesti – ylimalkaisesti – merkitty yhtyväksi Järvenkylässä vaikka ne yhtyvät sen eteläpuolella Tuokkolassa.

Vanhan tielinjan kulku tutkimusalueella voitiin selvittää yksityiskohtaisesti ja lähes täydellisesti 1700-luvun lopun ja 1800-luvun alun isojakokartoilta. Apuna käytettiin myös pitäjänkartta v. 1848 sekä v. 1959 peruskarttaa, jossa 1700-luvun tielinja oli lähes koko matkaltaan vielä linjaukseltaan liki sellaisenaan käytössä tai ainakin vähäisenä sivutienä vielä olemassa. Suurin osa vanhasta tielinjasta on edelleen käytössä. Muutama parinsadan metrin pätkä vanhasta tiestä on kokonaan hävinnyt nykyisen rakentamisen alle (Tippavaarassa ja Pappilanjoen suulla). Joitain lyhyitä vanhan tielinjan osuuksia on hävinnyt vähäisten tieoikaisujen ja uusittujen risteysten kohdilla, kuten Raipalassa Kyröspohjantien ja Tuokkolantien risteyksessä, joka on siirtynyt muutama kymmentä metriä alkuperäisestä luoteeseen.

Neljässä kohdin vanhaa, 1700-luvulla, todennäköisesti jo 1500-luvulla tehtyä tietä on jäljellä hylättyinä ja käytöstä poistettuna metsä- tai peltotienä, mutta kuitenkin arkeologisessa mielessä ehjänä ja säilyneenä, muinaisjäännöksi luokiteltuna: Myllymäen eteläpuolella (kohde [12](#)), Tippavaara-Turkimus välillä (kohde [17](#)), Järvenkylässä (kohde [55](#)) ja Ulvaanharjulla (kohde [58](#)).

Vanhan tielinjan säilyneet ja käytössä olevat osuudet ovat linjaukseltaan muinaisjäännös, edellä mainitut hylätyt osuudet ovat muinaisjäännöksiä myös maapohjaltaan.

Tien kulku, pohjoisesta alkaen:

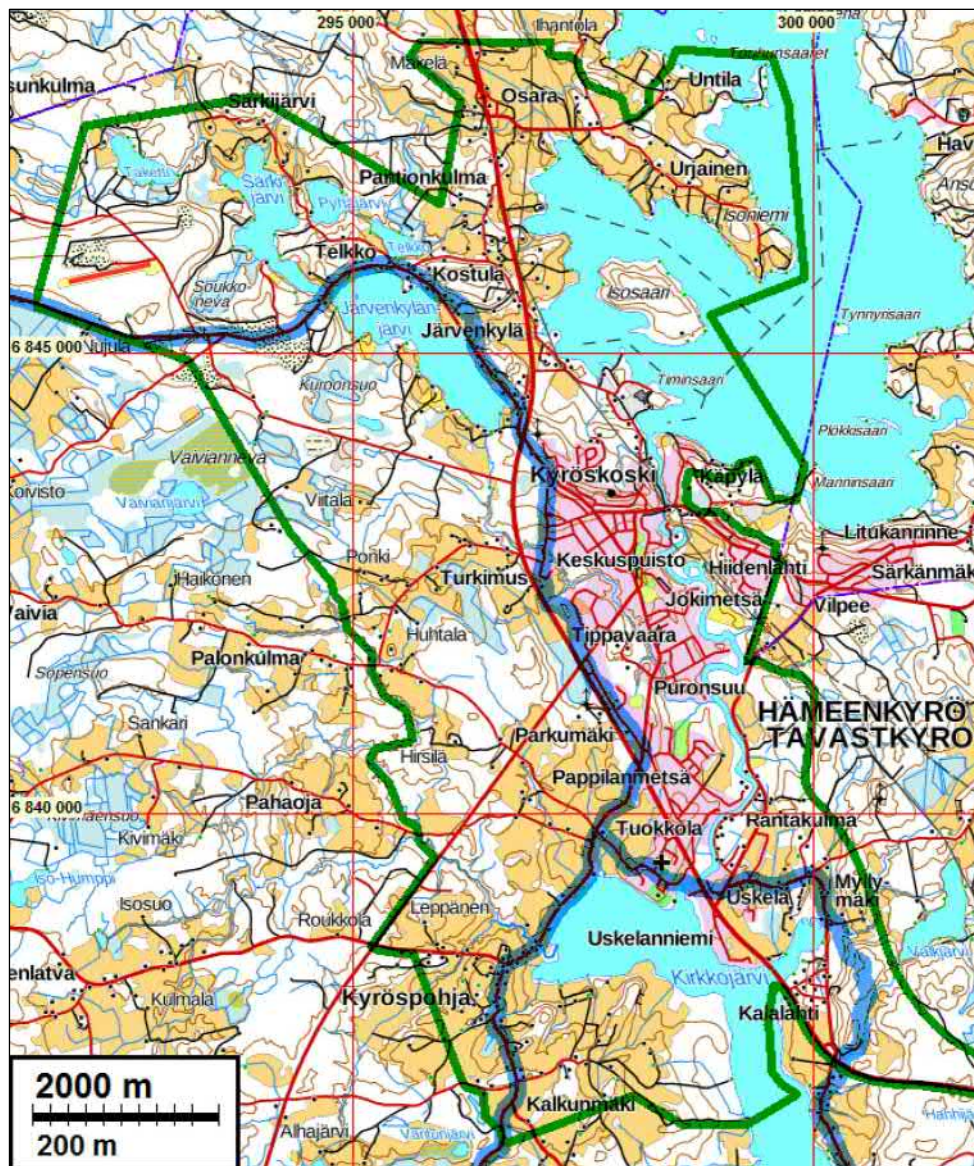
(Vaasasta -) Hämeenkancaantie – Vesajärventie (13807) – nimetön piha- ja peltotie vanhan Järvenkylän läpi - Vesajärventie (13807) – Valtakatu – Turkimustie – nimetön tie Turkimustien jatkeena – Jaakonpolun luoteispää – rakennetun alueen läpi etelä-kaakkoon peltotien päähän joka Tippavaaran liittymän tuntumaan – Huoltoaseman läpi – Nuijamiestentie – Ristamäentie – Parkumäentie – (Raipala) Kyröspohjantie – Herttualantie – Trossitie (– Häijä – Karkku – Turku).

Haarautuu Raipalassa Messukylään ja Hämeenlinnaan:

... Kyröspohjantie – Tuokkolantie – Yrjö-Koskientie – polku rantaan – Siljantie – kävelytie – Kirkkoahde – kävelytie – Ahrolantie – Myllymäentie – metsätie Tolppamäenahteen yli etelään

Kaakinvuorelle – polkuna Tampereentien laitaan ja sen yli etelään metsän ja pihojen läpi – maisematie (– Messukylä – Hämeenlinna).

Vanha tielinjan kulku on annettu tilaajalle paikkatietomuodossa (MapInfo ja Shape).

Vanha merkittävä tielinja sinisellä.

Talot ja torpat 1700-luvun lopulla

Talot ja torpat siis paikannettiin isojakokartoilta, joiden mittaukset on tehty v. 1765 – 1803. Tonttimaiden maankäyttöä tarkasteltiin myöhemmiltä 1800-1900 luvun kartoilta.

Talonpaikkojen suojelustatuksen luokittelusta:

Muinisjäännökseksi katsottiin ne vanhat tonttimaat jotka ovat nyt autoituneita ja jotka ovat autoituneet ennen nykyajan, aiempaan verrattuna voimakasta maankäyttöä. Vaikka kaikista näistä autoituneista tonttimaista ei inventoinnin maastotarkastuksesta saatu esiin konkreettisia merkkejä (kuten rakenteita, kulttuurikerrosta) ne katsottiin muinajäännöksiksi silloin kun niiden autoituminen on tapahtunut suhteellisen varhain, 1700 - 1800 luvuilla (vanhojen karttojen perusteella).

Jos tonttimaan maankäyttö on ollut kautta aikojen ”runsasta” – siellä on ollut (usein vaihteleva määrä) tonttimaan kattavasti ulkorakennuksia ym. rakennuksia ja alue on edelleenkin enemmän tai vähemmän rakennettua ja käytössä olevaa, jolloin maaperä on nykyajan maankäytön ”runtelmaa” (viemärit, sähköt vesijohdot, pihatiet ym.) – niin paikka on luokiteltu **havaintopaikaksi**. Tällöin on siis oletettu, että vanha tonttimaa on suurimmaksi osaksi arkeologisessa mielessä tuhoutunut tai niin sekoittunut, että sen tutkimusarvo jää vähäiseksi. Havaintopaikat, eli vanhat 1700-luvun tontit ovat kuitenkin raportissa käsitelty omina kohteina. Tällöin niiden suojelustatukseen muuttaminen voidaan tehdä helposti siinä tapauksessa, että katsotaan että tekemämme tulkinta siitä ei ole hyvä tai paikasta saadaan jotain lisätietoa joka vaatisi alueen suojeltavaksi.

Muuksi kulttuuriperintökohteiksi (s) katsottiin ne vanhat tonttimaat, jotka nyt sijoittuvat (kautta aikojen) asuttujen tilojen ja talojen hoidetuille pihamaille, mutta joiden aiempi maankäyttö ei ole kuitenkaan ollut niin runsasta, että tonttimaa olisi arvioitavissa sekoittuneeksi ja tuhoutuneeksi. Näillä paikoilla on siis säilynyt vanhan tonttimaan ”miljöö” jossain määrin ja itse tonttimaan alue on suureksi osaksi nyt rakentamatonta – mutta kuitenkin siis hoidettua pihaa tai pihamaista aluetta.

Tulkinta siitä, mihin kolmeen em. luokkaan vanha tonttimaa kuuluu, on ”maahan piirretty viiva” eli jossain määrin aina subjektiivinen näkemys. Eri aikoina – jopa vuosittain – tulkinnat ovat muuttuneet ja tulevat muuttumaan. Myös siksi nekin vanhat tonttimaat joita ei nyt katsottu suojelukohteiksi, on lueteltu ja käsitelty omina kohteinaan.

Taulukko, 1700-luvun talot ja torpat

- 1 sarake ”c” on järjestysnumero viitteeksi – sillä ei ole muuta merkitystä
6. sarake ”Isojako” on sen isojakokartan numero (ks. lähteet) josta talo paikannettu
7. sarake ”Rapno” on raportin kohdenumero, jossa kohdekuvauksissa on lisätietoja
8. sarake ”Status” on talotontin suojelustatus SM muinaisjäännös ja S muu kulttuuriperintökohde. ” - ” tarkoittaa havaintopaikkaa (ei suojelua).

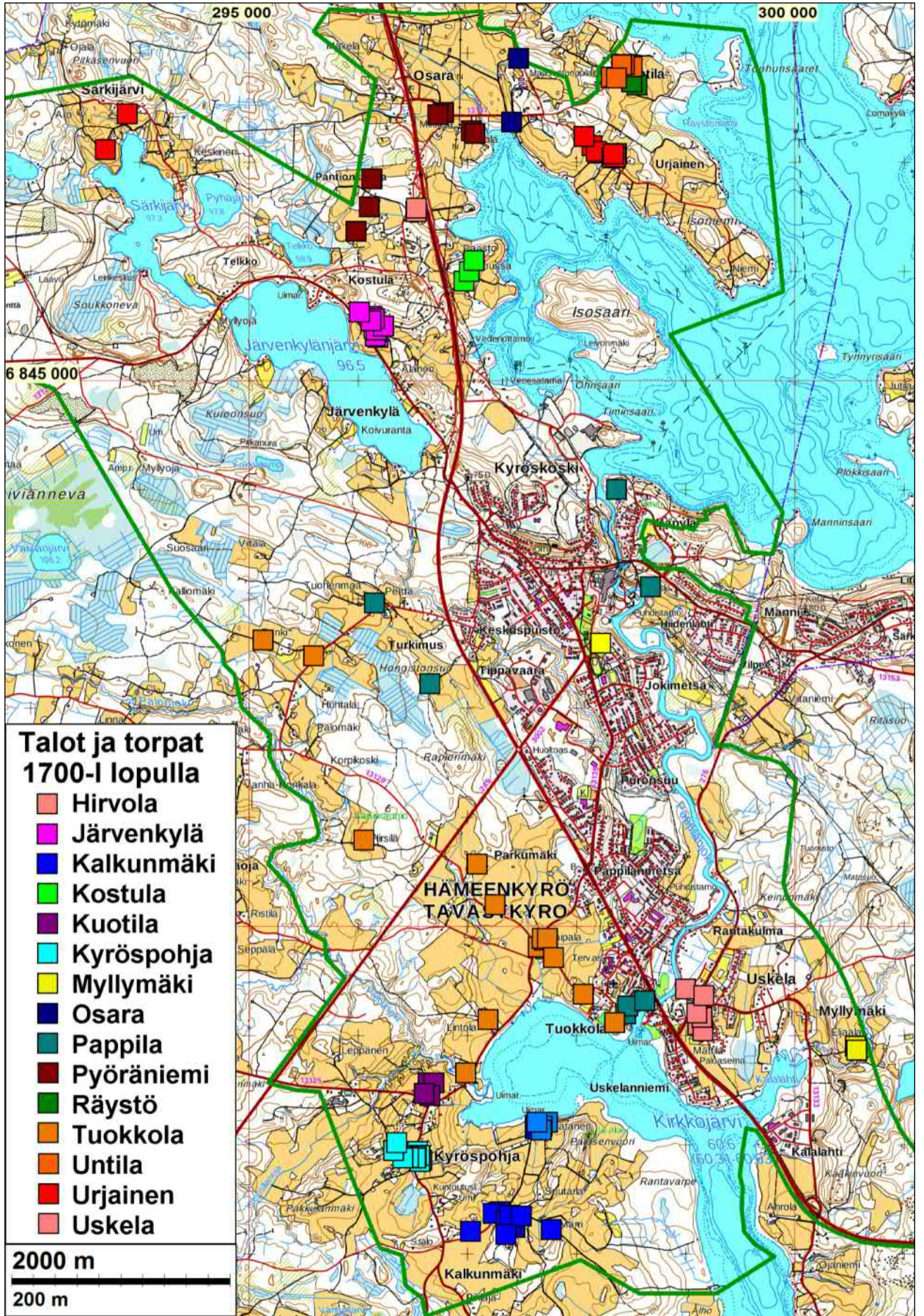
Sinisellä merkityt Kalkunmäen talonpaikat ovat arvioita mahd. vanhemmista talonpaikoista jotka on päätelty isojakokartan merkinnöistä – taloa ei ole niiden kohdalle kuitenkaan merkitty.

c	N	E	kylä	talo	isojako	Rapno	Status
1	6846545	296530	Hirvola	Esko	4	50	SM
2	6846577	296532	Hirvola	Klemola	4	50	SM
3	6845394	296181	Järvenkylä	Alanen	6	51	SM
4	6845478	296147	Järvenkylä	c	6	51	-
5	6845463	296165	Järvenkylä	d	6	51	-
6	6845452	296183	Järvenkylä	e	6	51	SM
7	6845405	296160	Järvenkylä	Knutila	6	51	SM
8	6845499	296234	Järvenkylä	Knutila	6	57	SM
9	6845587	296124	Järvenkylä	Hollo	6	73	S
10	6845565	296150	Järvenkylä	Huskala	6	73	S
11	6845548	296118	Järvenkylä	Hollo	6	74	-
12	6845627	296014	Järvenkylä	torppa	6	75	-
13	6838147	297624	Kalkunmäki	Bx	10	42	S
14	6838177	297622	Kalkunmäki	Dx	10	42	S
15	6837386	297298	Kalkunmäki	N Oravainen	10	43	SM
16	6837369	297240	Kalkunmäki	O Oravainen	10	43	SM
16	6837223	297771	Kalkunmäki	E Märri	11	44	SM

c	N	E	kylä	talo	isojako	Rapno	Status
17	6837243	297435	Kalkunmäki	J Suutarla	11	45	SM
18	6837274	297403	Kalkunmäki	K Soro	10	45	SM
19	6837308	297359	Kalkunmäki	M Purtu	10	67	S
20	6837354	297392	Kalkunmäki	G Tipiä	10	68	S
21	6837347	297492	Kalkunmäki	J Tipiä 2	10	69	SM
22	6837176	297354	Kalkunmäki	L Munkki	11	70	-
23	6837205	297028	Kalkunmäki	Hellu	11	71	-
24	6838205	297732	Kalkunmäki	Ax	10	(42)	
25	6838169	297686	Kalkunmäki	Bx	10	(42)	
26	6838133	297680	Kalkunmäki	Cx	10	(42)	
27	6838207	297636	Kalkunmäki	Gx	10	(42)	
28	6845911	296969	Kostula	Hannu	12	48	SM
29	6845999	297017	Kostula	Poussa	12	49	SM
30	6846097	297060	Kostula	Paasto	12	72	S
31	6838567	296642	Kuotila	4,5	9	100	
32	6838567	296696	Kuotila	6	9	100	
33	6838449	296658	Kuotila	1	9	101	-
34	6838471	296606	Kuotila	2,3	9	101	-
35	6837859	296584	Kyröspohja	III	2	102	-
36	6837847	296568	Kyröspohja	IV	2	102	-
37	6837938	296545	Kyröspohja	I	2	103	-
38	6837902	296566	Kyröspohja	II	2	103	-
39	6837893	296536	Kyröspohja	V	2	103	-
40	6837879	296527	Kyröspohja	VI	2	103	-
41	6837884	296460	Kyröspohja	VII	2	104	-
42	6837879	296410	Kyröspohja	VII	2	105	-
43	6837947	296328	Kyröspohja	-	2	106	-
44	6838017	296355	Kyröspohja	-	2	107	-
45	6842593	298222	Myllymäki	Korkomäki torppa	7	88	-
46	6838901	300554	Myllymäki	A	8	114	-
47	6838867	300564	Myllymäki	B	8	114	-
48	6847367	297404	Osara	Osara	4	39	-
49	6847951	297468	Osara	torppa	4	79	-
50	6843109	298678	Pappila	Koskenmaa	15b	47	SM
51	6844003	298364	Pappila	Yli-Niskala	15b	59	SM
52	6842963	296150	Pappila	Tuohenmaa	15	83	-
53	6842221	296658	Pappila	Rapio	15	86	
54	6839197	298450	Pappila	Pappila	14	90	-
55	6839269	298468	Pappila	a,b	14	91	-
56	6839317	298626	Pappila	c,d	14	92	-
57	6847453	296782	Pyöräniemi	Heikkilä	19	40	SM
58	6847433	296730	Pyöräniemi	Mikkola	19	40	SM
59	6847285	297040	Pyöräniemi	Mikkola 1796	4	66	S
60	6847261	297068	Pyöräniemi	Yrjölä 1796	4	66	S
61	6846846	296126	Pyöräniemi	torppa	4	76	S

c	N	E	kylä	talo	isojako	Rapno	Status
62	6846589	296102	Pyöräniemi	torppa	4	77	-
63	6846367	295980	Pyöräniemi	torppa	3, 4	78	SM
64	6847707	298554	Räystö	Räystö	4	30	SM
65	6847735	298506	Räystö	Teuku	4	31	SM
66	6840571	297090	Tuokkola	Salomäki torppa	16, 17b	24	SM
67	6840197	297256	Tuokkola	Kärki torppa	16	54	SM
68	6842479	295594	Tuokkola	Hollo Pångi torppa	17b	84	-
69	6842621	295130	Tuokkola	Pångi torppa	17b	85	-
70	6840789	296056	Tuokkola	Hirsilä torppa	17b	87	-
71	6839377	298062	Tuokkola	Tuokkola rusthåll	16	93	S
72	6839795	297720	Tuokkola	Raipala	16	94	S
73	6839812	297651	Tuokkola	Sipari torppa	16	96	-
74	6839875	297707	Tuokkola	10 torppa	16	97	SM
75	6839888	297686	Tuokkola	5 torppa	16	97	SM
76	6839889	297732	Tuokkola	6 torppa	16	97	SM
77	6839145	297192	Tuokkola	Rusthåll 1802	17	98	-
78	6839713	297788	Tuokkola	Jämmilä torppa	16	95	SM
79	6838659	296986	Tuokkola	Pransi (torppa)	9	99	S
80	6839119	298352	Tuokkola	Kirkko	14	89	-
81	6847875	298508	Untila	Alanen	4	34	SM
82	6847779	298318	Untila	(Prakka länsi)	4	35	SM
83	6847895	298440	Untila	Huiku	4	62	S
84	6847891	298412	Untila	Jouti	4	62	S
85	6847769	298366	Untila	Nimetön	4	63	SM
86	6847149	298140	Urajainen	2	18	38	SM
87	6847083	298198	Urajainen	1	18	64	S
88	6847097	298182	Urajainen	4	18	64	S
89	6847077	298364	Urajainen	3	18	65	S
90	6847039	298324	Urajainen	5	18	65	S
91	6847047	298356	Urajainen	6	18	65	S
92	6847073	298338	Urajainen	7	18	65	S
93	6847233	298072	Urajainen	torppa	18	80	SM
94	6847441	293884	Urajainen	torppa	5	81	SM
95	6847113	293686	Urajainen	torppa	3, 5	82	-
96	6839098	299112	Uskela	1 Käkelä (2 taloa)	20	108	-
97	6839042	299157	Uskela	2 Mattila	20	109	-
98	6839428	299000	Uskela	3 Knutila	20	110	SM
99	6839167	299148	Uskela	4 Heiska	20	111	-
100	6839207	299102	Uskela	5 Salonen	20	112	-
101	6839366	299167	Uskela	5 b	20	113	-

Luettelossa kaikkiaan 99 taloa ja torppaa, ja oletuksena 6 vanhempaa talonpaikkaa. Yksi kirkonpaikka. Samalla koordinaatilla (samalla rivillä) voi olla useampi talo silloin kun talot ovat olleet tiiviisti vierekkäin. Talotontit - vanhat tonttimaat - on digitoitu isojakokartoilta. Digitoitu paikkatietomateriaali on luovutettu ti-laajalle Shape ja MapInfo formaateissa. Tämän paikkatiedon paikannustarkkuus vaihtelee +-5 metristä +-20 metriin, mikä on otettava huomioon paikkatietoja käytettäessä ja tarkasteltaessa.

Tulos

Muinaisjäännösrekisterissä alueelta tunnettiin ennestään 12 muinaisjäännöstä ja kaksi mahdollista muinaisjäännöstä. Näistä toinen todettiin muinaisjäännökseksi (kohde 14) ja toinen havaintopaikaksi (kohde 15).

Inventoinnissa todettiin 33 uutta muinaisjäännöstä, joista 26 on isojakokartoilta paikannettuja vanhoja ja nyt autioita tonttimaita, yksi kivikautinen asuinpaikka (kohde 37), yksi röykkiökohde ja kaksi vanhaa rajamerkkiä, sekä kolme erillistä osuutta vanhasta tiestä.

Keskustan yleiskaava-alueella on nyt kaikkiaan 45 kiinteää muinaisjäännöstä. Lisäksi alueen halki kulkeva vanha tielinja Pohjanmaalta Karkun kautta Turkuun ja Pohjanmaalta Messukylän kautta Hämeenlinnaan todettiin sen jäljellä olevan linjauksen osalta muinaisjäännökseksi (josta siis kolme erillistä osuutta ovat myös maapohjaltaan muinaisjäännöksiä). Muuksi kulttuuriperintökohteeksi luokiteltiin 12 vanhaa, 1700-luvun lopun isojakokartoilta paikannettua tonttimaata. Löytöpaikkoja alueella on 12 (9 kivikautista ja 3 rautakautista). Havaintopaikoiksi luokiteltiin 44 kohdetta, jotka ovat pääosin vanhoja, 1700-luvun loppupuolen tonttimaita jotka ovat nyt rakennettua aluetta edelleen käytössä.

Espoo 1.3.2018

Timo Jussila

Lähteet

Raportit

- Adel, Vadim 2006. Hämeenkyrö Ulvaanharjun osayleiskaava-alueen arkeologinen inventointi 2006. Pirkanmaan maakuntamuseo.
- Hildén, Karim 1932. Hämeenkyrön Osaran Raunamäen kaivaus. Museovirasto.
- Hurre, Matti 1969. Hämeenkyrön perusinventointi. Museovirasto
- Jussila, Timo 2012. Hämeenkyrö Kirkonseudun kortteleiden 65, 66 ja 68 alueen sekä Nuutin alueen muinaisjäännösinventointi 2012. Mikroliitti Oy.
- Jussila, Timo 2012. Hämeenkyrö Kyröskosken pohjoisen teollisuusalueen asemakaava-alueen muinaisjäännösten täydennysinventointi 2012. Mikroliitti Oy.
- Jussila, Timo 2012. Hämeenkyrö Vt. 3:n parannusalueen välillä Turkimus – Kostula muinaisjäännösinventointi 2012. Mikroliitti Oy.
- Jussila, Timo 2011. Hämeenkyrö Vt. 3:n parannusalueen Hämeenkyrön liittymän tienoon muinaisjäännösinventointi 2011. Mikroliitti Oy.
- Jussila, Timo & Poutiainen, Hannu 2009. Hämeenkyrö Järvenkylänjärven rannan kolmen asemakaavoitettavan alueen muinaisjäännösinventointi 2009. Mikroliitti Oy.
- Jussila, Timo ja Poutiainen, Hannu 2007. Hämeenkyrö Kyröskosken pohjoisen teollisuusalueen asemakaava-alueen muinaisjäännösinventointi 2007. Mikroliitti Oy.
- Jussila, Timo 2006. Hämeenkyrö Keskustan ohikulkutien linjauksen muinaisjäännösinventointi 2006. Mikroliitti Oy.
- Jussila, Timo 2002. Hämeenkyrön Ulvaankankaan itäosan muinaisjäännösinventointi 2002. Mikroliitti Oy.

Karivieri, Arja 1986. Hämeenkyrön inventointi ja koekaivaukset 12.7. – 23.8.1985. Turun Yliopisto.

Luoto, Kalle 2013. Hämeenkyrön haja-asutusalueen suunnitellun vesihuoltolinjan, arkeologinen inventointi 2013. Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto.

Poutiainen, Hannu, Sepänmaa, Timo ja Jussila, Timo 2010. Hämeenkyrö Ahrolantien asema-kaava-alueen muinaisjännösinventointi 2010. Mikroliitti Oy

Kirjalliset lähteet:

Alhonen, Pentti, Huurre, Matti, Papunen, Pentti ja Nallinmaa-Luoto, Terhi 1983. Hämeenkyrön historia I esihistorialliselta ajalta vuoteen 1721. Vammala 1983.

Nallinmaa-Luoto, Terhi 1990. Hämeenkyrön historia II vuodesta 1722 vuoteen 1865. Vammala 1990.

Strang, Jan ja Harju, Erkki-Sakari (toim.) 2012. Suomen karttakirja 1799. C.P. Hällströmin Suomi-kartasto. Alkuperäiskustantaja S.G.Hermelin. Viro 2012.

Vanhat kartat

Inberg, I.J. 1890. Turun ja Porin läänin kartta. Suomen yleiskartan, merikarttojen, maantiemittausten ja kaikenlaisten tietojen perusteella tehnyt v. 1890 I.J. Inberg. Maanmittaushallitus 1890.

Mohell, Gustaf 1848. Kyrossocken af Öfre Satakunda Öfredels Härad samt Åbo och Björneborgs län. Pitäjänkartasto, myöhemmin nimetyt karttalehdet 2122 10 ja 2122 11. Kansallisarkisto.

Senaatinkartta, vuoden 1910 mittaus. Rivit XXI. XXII. Lehdet 20.21. Turun ja Porin lääniä Ikaalisten kihlakuntaa.

Suomen taloudellinen kartta. Lehti V:4 Ikaalinen. Maanmittaushallitus 1933.

Wäge Charta öfver Finland och Norrland 1747. Tekijä tuntematon. Riksarkivet.

Peruskartat 2122 10 ja 2122 11, 1959, 1963, 1982. Maanmittauslaitos

Isojakokartat.

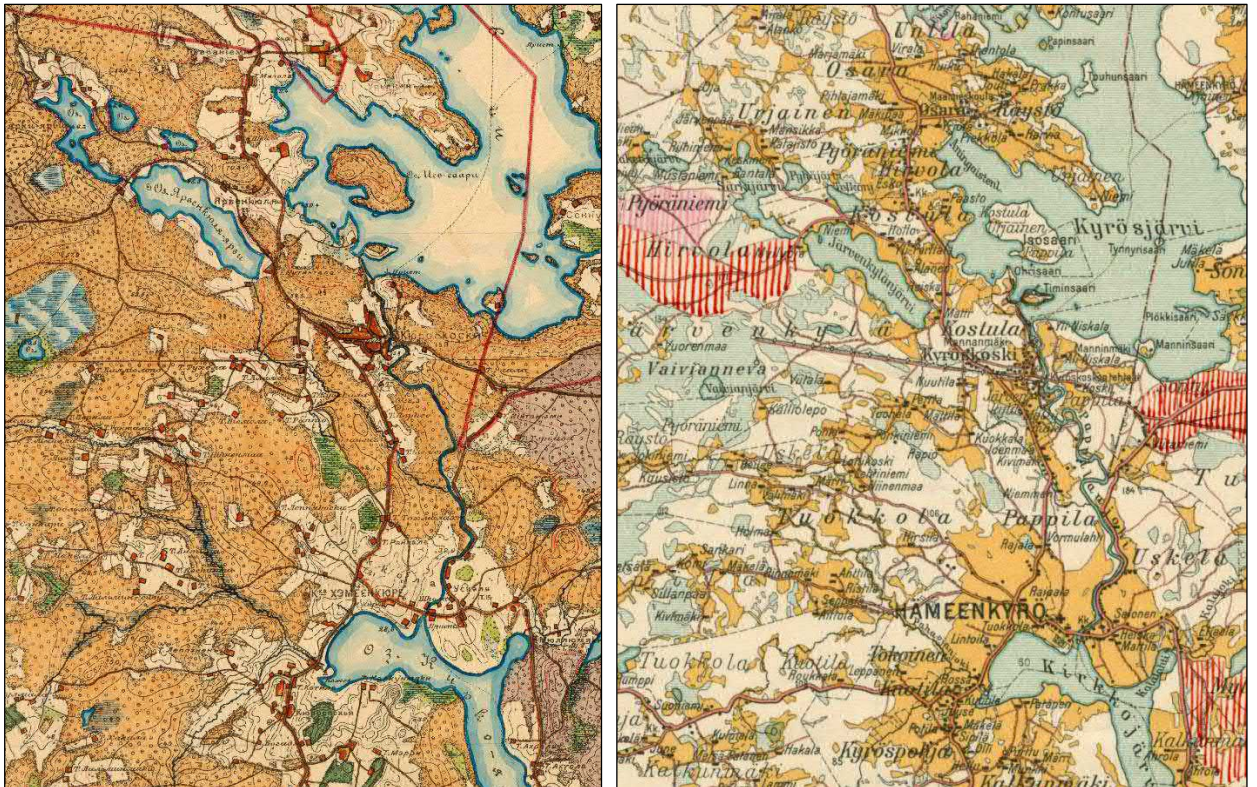
Numero (sarake 1, nro) on viitteenä kohdekuvauksiin ja karttaotteisiin ym.

nro	kylä	vuosi	tekijä	Kartan otsikko - nimi	Signum
1	Kyröspohja	1788	Tauler C ja Tuderus, G	Charta öfver Kyröspohja byss Ut Åkrar, Ängar och Bröst Marks, Skogs	A17:13
2	Kyröspohja	1788	Tauler C ja Tuderus, G	Charta öfver Kyröspohja Bys Bol Åker uti Twaskyrö Sokn Satakunda Öfredelshärad och Åbo och Björneborgs Län	A17:13
3	Hirvola, Osara, Untila	1769/1796	Getzelius ja ?	Charta Delen nro 1-Undila, Reustö, Pyöräniemi och Hirvola Byars från Kyrö Sockn samt Osara Rusthålls från Ikaalis Sockn.	A17:5

nro	kylä	vuosi	tekijä	Kartan otsikko - nimi	Signum
4	Hirvola, Osara, Untila	1769/1796	Getzelius ja ?	Charta Delen nro 1 Undila, Reustä, Pyöräniemi och Hirvola Byars från Kyrö Sockn samt Osara Rusthålls från Ikalis Sockn.	A17:5
5	Hirvola, Osara, Untila	1769/1796	Getzelius ja ?	Charta Delen nro 2. Undila och Pyöräniemi med flere Byars uti Kyrö Sockn.	A17:5
6	Järvenkylä	1796/1834	Westerberg	Charta öfver Järvenkylä bys Ägor i Tavastkyrö Socken Öfre Satakunda Öfredels Härad samt Åbo och Björneborg Län. II Charta delen	A17:8
7	Järvenkylä	1796/1834	Westerberg	Charta öfver Järvenkylä bys Ägor i Tavastkyrö Socken Öfre Satakunda Öfredels Härad samt Åbo och Björneborg Län. II Charta delen	A17:8
8	Myllymäki	1797	Riddelin K	Charta öfver Myllymäki Bys ågor, beleagne uti i Björneborgs Län, öfre Satakunda af öfredels Härad och Kyrö Socken.	A17:18
9	Kuotila	1765-1775	Simon J	1a öfver Charta del öfver Kuotila och Tockois Byars Bohlåkrar... och Waritunma Utmarker ...	A17:12
10	Kalkunmäki	1798-1801	Blom C ja Forselius L A	Charta öfver Kalkunmäki Bys Bröstmars Ägor uti Björneborgs Län Öfre Satakunda Öfredels Härad och TavastKyrö Socken	A17:9
11	Kalkunmäki	1798-1801	Blom C ja Forselius L A	Charta öfver Kalkunmäki Bys Bröstmars Ägor Andra Delen	A17:9
11b	Kalkunmäki	1798	Blom Carl	Charta öfver Kalkunmäki Bys Ylölevanmaa och Poicki-Mältänmaa Urfiälls Ägor uti Björneborgs Län öfre Satakunda Öfredels Härad och TavastKyrö Sockn	A17:9/10
12	Kostula	1803/1819	Tuderus G ja J W Westerberg	Karta öfver Kostula Bys Ägor belagne uti Tavastkyrö Socken öfre Satakunda Öfredels Härad samt Åbo och Björneborgs Län	A17:11
13	Kostula	1796	Getzelius L	Charta öfver Kostula Bys uti Tavast Kyrö Socken Okkanmaa och Harjuntauvustanmaa Skogs Skifte belagit uti Åbo och Björneborgs Län samt Öfre Satakunda Öfredels Härad	A17:11/4
14	Pappila	1797	Tuderus G	Charta öfver Tavast-Kyrö Sockens Prästgårds Bröstmars jemte Kondu och Kostusaari Urffjells Ägor belagne uti Öfre Satakunda Öfredels Härad af Åbo och Björneborgs Län	A17:21
15	Pappila	1797	Tuderus G	Charta öfver Tavast-Kyrö Sockens Prästgårds Koskenmaa Utjord belagne uti Öfre Satakunda Öfredels af Åbo och Björneborgs Län	A17:21
16	Tuokkola	1765	Hall D	Den Femte och sista Delen af Chartan öfver Tuokkola Skatte Rusthålls jemte Raipala Akademia Hemmans Samfälla Ägor belagne i Kyrö Sockn af Nedre Satakunda Härad och Björneborgs Län	A17:31

nro	kylä	vuosi	tekijä	Kartan otsikko - nimi	Signum
17a	Tuokkola	1765/1803	Hall D ja Ringbom O	Charta öfver Tuokola Skatte Rusthåll jemte Kaipola Akademie Hemmans Samfälla Ägor belägne i Björneborgs Län, Nedre Satagunda Härad och Kyrö Socken. Första Delen.	A17:31
17b	Tuokkola	1765/1803	Hall D ja Ringbom O	Charta öfver Tuokola Skatte Rusthåll jemte Kaipola Akademie Hemmans Samfälla Ägor etc. Andra Delen	A17:31
18	Urajainen	1769	Getzelius L	Första Charte Delen öfver Urdiais Bys Bohl Åkrar, Belägne Uti Björneborgs Lähns Öfredels Härad och Tavastkyro sockn.	A17:35
19	Urajainen	1769	Getzelius L	Andra Delen Geometrisk Charta öfver Urdiais Bys skog Warpenmaa kallad och the aherinom liggande Ängar belägne uti Björneborgs Lähns Öfredels Härad och Tavastkyro sockn.	A17:35
20	Uskela	1784	Tauler C	Charta öfver Uskela Bys Bohl och utåkrar belägne uti Björneborgs Lähn Nedre satakunda Öfredels Härad och Kyro sockn.	A17:36
20	Uskela	1788	Tauler C	Andra Charta Del öfver Uskela Bys Bröstmark belägen uti Björneborgs Lähn Nedre satakunda Öfredels Härad och Kyro sockn.	A17:36

Isojakokarttoja ei ole tulostettu raporttiin. Niistä on erillinen liite pdf. Kaikki em. kartat ovat nettissä Kansallisarkiston digitaaliarkistossa.

Otteet senaatin kartasta v. 1910 ja taloudellisesta kartasta v. 1933

58 HÄMEENKYRÖ VANHA VAASANTIE 4

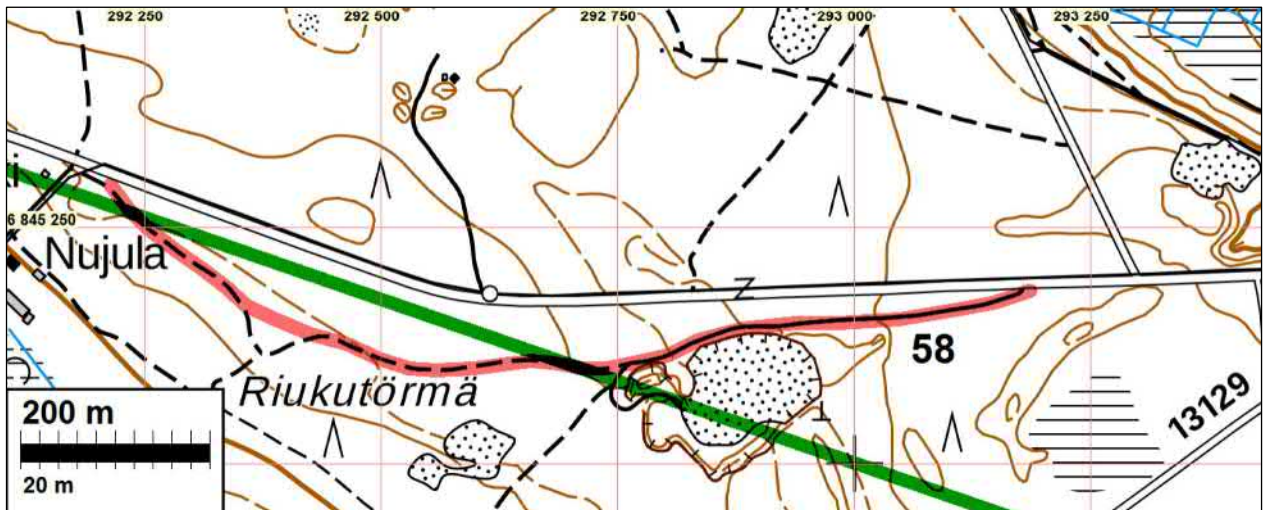
Mjtunnus: uusi
 Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: tie

Koordin: N: 6845099 E: 292588

Tutkijat: Jussila & al. 2017 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Hämeenkyrön kirkosta 8,0 km luoteeseen.

Huomiot: 1900-luvun alkupuolella hylätty osuus vanhasta Hämeenlinna (Turku) - Vaasa tiestä, nyt metsätienä nykyisen tien eteläpuolella ja siten arkeologisesti ehjä. Tielinja paikannettu 1700-l lopun kartoista.

Vanha tie nykyisen eteläpuolella tieosuuden länsipäässä. Kuva Google.

59 HÄMEENKYRÖ PAPPILA YLI-NISKALA

Mjtunnus: uusi kohde
 Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: asuinpaikka: talotontti

Koordin: N: 6843989 E: 298376

Tutkijat: Jussila, Sepänmaa & Tiainen 2017 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Hämeenkyrön kirkosta 4,5 km pohjoiseen.
Isojakokartta 15b

Huomiot: Jussila, Sepänmaa & Tiainen 2017:

Vanha talotontti paikannettiin vuonna 1797 laaditun isojakokartan (Tuderus) perusteella. Paikka sijoittuu nykyisen Pappilanjoen niskan itäpuolelle, pienen pellon eteläpuolelle. Paikka on kosteapohjaista savimaata, jossa maanpinnalle näkyy muutamia kiviä. Alueelle on tehty laajalti ojakaivantoja.

Koordinaattipisteestä N 6843991 E 298392 havaittiin noin 4 x 3 metrin kokoinen lohkokivinen rakennuksen perusta. Paikalle tehdystä pienestä koekuopasta havaittiin muutamia tiilen muruja. Isojakokartan talonpaikka vaikuttaisi paikantuvan hivenen lännemmäksi kuin nyt havaittu rakennuksen perusta. Alueelta ei havaittu muuta vanhaan talotonttiin liittyvää, mutta on kuitenkin todettava, että alue on hyvin ryteikköinen ja pitkän (inventoinnin aikana) laonheen heinän peittämä, mikä osaltaan vaikeutti havaintojen tekemistä. Alueen rajausta on tehty rakennuksenpohjajävainnon ja isojakokartan perusteella.

Pitäjänskartalla 1948 paikalla on talo, senaatin kartalla v. 1910 talo on huomattavasti idempänä, nykyisellä paikallaan.

Timo Sepänmaa seisoo havaitun rakennuksen perustan länsireunalla. Pohjoiseen.